

Brottsprocessen och sexualbrott

Sari Somppi

Verksamheten stöds av:

Brottsofferjouren - RIKU

- § Finansieras av staten (justitieministeriet) och våra utvecklingsprojekt av Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA)
- § Vi hjälper brottsoffer, deras närstående och vittnen
- § Har grundats 1994
- § Västra Finlands brottsofferjour
 - § Vasa serviceställe, Rådhusgatan 25
 - § Sari Somppi – regionchef
 - § – finskspråkig service – svenskspråkig service
 - § Seinäjoki
 - § Kokkola
 - § Mariehamn

BROTTSOFFERJOURN

§ Våra bakgrundsorganisationer är:

§ Förbundet för Mödra- och skyddshem rf

§ Kyrkostyrelsen

§ Mannerheims barnskyddsförbund

§ Föreningen för mental hälsa i Finland (Landsomfattande koordinationsorganisation)

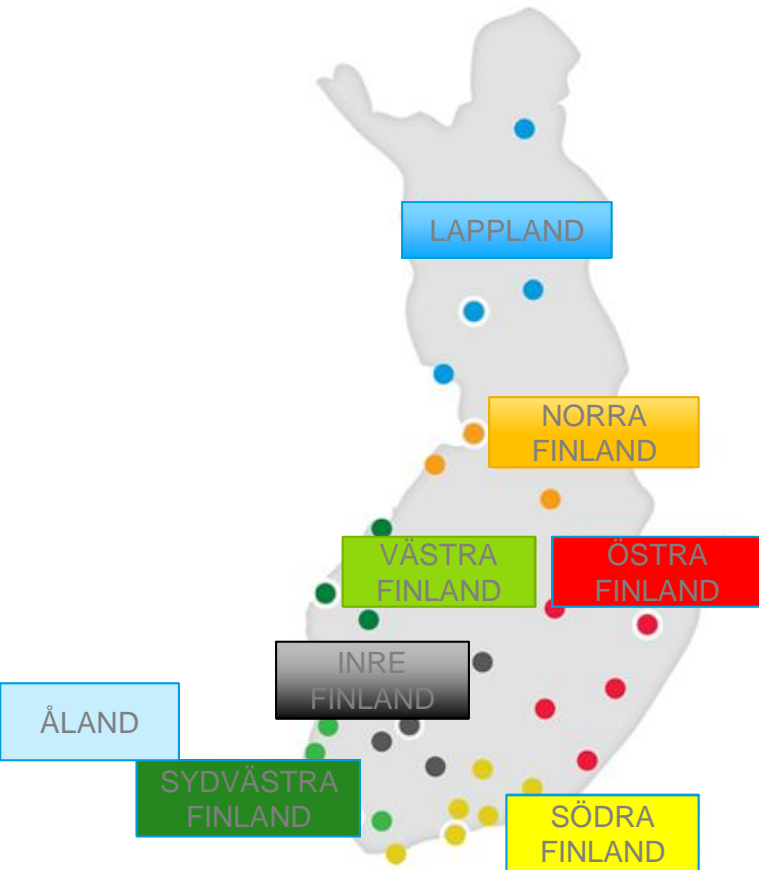
§ Finlands Röda Kors

§ Finlands settlementförbund

§ I Vasa koordineras vi av SPR - Vaasan suomalainen osasto

Brottsofferjourens verksamhetsområde

Regionkontor (7)

§ Helsingfors, Joensuu, Uleåborg, Rovaniemi, Tammerfors, Åbo och Vasa

Serviceställen (30)

§ Helsingfors, Tavastehus, Enare, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajana, Kemi, Karleby, Kuopio, Kymmenedalen, Lahti, Villmanstrand, S:t Michel, Björneborg, Borgå, Raahе, Raseborg, Raumo, Kuusamo, Rovaniemi, Salo, Sastamala, Nyslott, Seinäjoki, Sodankylä, Tammerfors, Åbo, Vasa, Mariehamn

Huvudkontor

§ Helsingfors

BROTTSOFFERJOUREN statistik

Klienter 2016

- Största delen av klienterna är offer för olika våldsbrott - kvinnor 79 %, män 21 %
- År 2016 enskilda kunder 8400 i vilka klientkontakter ca 44 000
- Stödrelationer 3600, varav:
 - § Våld i par- och nära relationer 32 %
 - § Hot/trakasserier, psykiskt våld 16 %
 - § Offer för sexualbrott, vuxna och barn 15 %
 - § Offer för andra våldsbrott 11 %
 - § Besöksförbuds relaterade saker 8 %
 - § Egendomsbrott (inbrott, stöld, bedrägeri, förskingring) 6 %
 - § Andra brott 12 %

Personal

- Ca 50 anställda och över 530 frivilliga som dejourerar i telefon/stödpersoner varav ca 30 är jurister i juristens telefonrådgivning

RIIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

Brottsofferjourens grunduppgift är att förbättra brottsoffrens ställning genom att:

§ Påverka

- § Genom att göra olika ställningstaganden (offentligt, artiklar, delta i olika händelser)
- § Ordna utbildning (grundkurs för frivilliga ca 50 h, för studerande, fortbildning för professionella)
- § Delta i utvecklingsarbete (lagberedning, forskning, arbetsgrupper, säkerhetsprogram)
- § Producera material (broschyrer, böcker)
- § Kommunikation och marknadsföring (TV, radio, sociala media, RIKU-tidningen)

Grunduppgifter

§ Erbjudna tjänster

- § Hjälp genom telefon, nätet. Hjälpande telefon 116 006 ons. Kl. 13-17 på svenska. Juristens telefonrådgivning, RIKUchat. www.riku.fi
- § Serviceställen 30 st. Personligt stöd, frivilliga stödpersoner
- § Uppsökande arbete. Visitor-verksamhet vid polisstation, skyddshem, domstol.

§ Utvecklingsarbete

- § Ungdomsprojekt
- § Stöd vid våld i par- och närrelationer
- § Stöd och rådgivning för människohandelsoffer
- § Visitor-verksamhet i domstol

Brottsoffrets stig

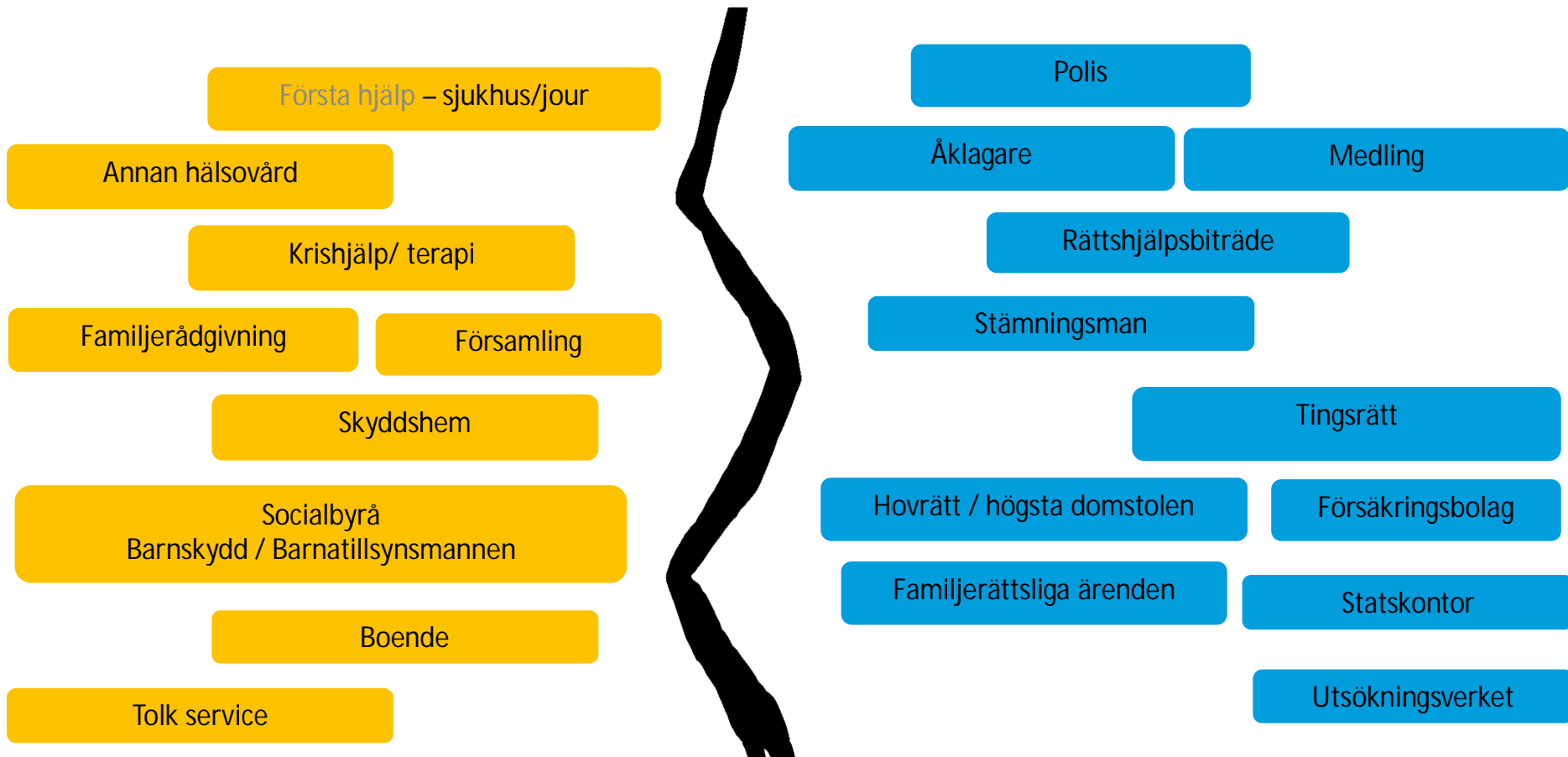
- § Otrygghetskänslor
- § Rädsla och ångest
- § Skuld och skam
- § Minnes- och koncentrationssvårigheter
- § Sömnpromblem
- § Problem inom mänskliga relationer
- § Andra psykiska besvär
- § Fysiska skador och symtom
- § Ekonomiska svårigheter

- § Vad borde jag göra?
- § Var skall jag göra en polisanmälan?
- § Vad är en förundersökning, åtal, medling?
- § Vilka är mina lagliga rättigheter?
- § Straff- och skadestånd?
- § Vad händer som nästa steg?
- § Rättegångskostnader?
- § Rättshjälp?
- § Vad händer under en rättegång?
- § Hur skall jag förhålla mej till media?
- § Vem kan hjälpa?

Stödsystem

Vad gör vi?

- § Rådgivning och personligt stöd under brottsprocessen
 - § I början av processen kommer man överens om stödrelationens mål och ramar
- § Kostnadsfri och konfidentiell service
- § Psykiskt stöd under processen:
 - § Stöd och rådgivning under brottsprocessen
 - §Handledning vidare till annan service enligt behov (terapi, mentalvård osv)
 - § Hjälper med t.ex. besöksförbudsansökningar och skadestånd
 - § Koordinerar frivilliga genom att erbjuda stödpersoner med till tex. polisförhör, rättegång, under övriga möten angående brottsprocessen (t.ex. rättshjälp osv)
 - § Förberedelse inför rättegången: sittning, vänterum osv.

Hur får man en stödperson?

Ta kontakt med Brottsofferjouren – lätt och låg tröskel!

§ Be om lov av klienten om du kan förmedla dennes kontaktuppgifter till:

§ lansisuomi@riku.fi

§ Du kan även fylla i en blankett med kontaktbegäran på sidan www.riku.fi och vi tar kontakt med klienten inom fem vardagar

§ Fyll även i egna kontaktuppgifter ifall det behövs tilläggsuppgifter. Du får en kvittens på kontaktbegäran och kontakt tas med klienten inom fem vardagar.

Brottsofferjourens stödpersoner

- För uppgiften väljs frivilliga personer som får skolning för uppgiften samt handledning
- Trestegsrekryteringsprocess
- Grundkurs 40-60 h
- Möjlighet att delta i fortbildning minst 6 ggr per år
- Regelbunden arbetshandledning 5-8 ggr per år
- Försäkrade från Riku
- Som grund för klientarbetet handledning enligt klientens behov

Grundkurs för stödpersoner 40–60 h

Teman som behandlas under kursen

- Våld i par- och närrelation
- Sexualbrott
- Brottsoffrets traumatiska kris
- Bemötande av klienter och hjälpande växelverkan
- Barn och unga som vittne eller offer för brott
- Mötande av brottsoffer med utländsk härkomst
- Brottsprocessen
- Olika stödformer
- Frivilligas roll och uppgifter
- Frivilligas egen ork

Rikligt med klienthändelseövningar genom kursens gång
Bekanta sig med rättegången

Det ordnas regelbundet fortbildning i olika teman

Brottsofferjourens guider:

- § Praktisk rättsguide för våldsoffer 2007. Går att skriva ut på Rikus hemsida
- § Brottprocess information till unga brottsoffer 2013. Går att skriva ut på Rikus hemsida
- § Bemötande av brottsoffer med utländsk härkomst 2011. Går att skriva ut på Rikus hemsida
- § Brottsfrets handbok PS-utgivare, ISBN 978-952-451-529-0 Pris 35€

Brottsprocessen

5.10.2018

Vad är ett brott

§ Ett brott är en gärning eller försummelse , som i lagen har definierats som straffbar.

§ En förutsättning för straffbarheten är att gärningspersonen:

§ Med flit gjort sig skyldig till brottet

(medvetet brutit mot lagen och insett vilka följder hens gärning kan ha.)

§ Begått det av oaktsamhet.

§ Hen vid tidpunkt för brottet varit tillräknelig.

(Ser vikten av sin gärning och följdernaden.

Bestraffas endast om han vid brottets tidpunkt fyllt 15 år.

Också den som är yngre än 15 år ansvarig för de skador hen åstadkommit.)

Flesta våldsbrott:

Riktat sig mot liv och hälsa . Förorsakar skada , misshandel, dödsvållande, dråp och mord.

Vanligaste sexualbrott:

Tvingande till könsungädda eller sexuell gärning, sexuell utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn och koppleri.

§ Vid de flesta brott är det fråga om olika grader, som bestäms av brottets natur

§ Från mildt till gravt.

5.10.2018

PRESKRIPTIONSTIDER FÖR ÅTALSRÄTTEN FÖR BROTT

§ Våldsbrott :

- § **20 år:** Grov misshandel, försök till dråp eller mord, dråp, grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn
- § **10 år:** Våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande och sexuellt utnyttjande av barn
- § **5 år:** Misshandel, grovt vållande av skada, olaga hot
- § **2 år:** Lindrig misshandel, vållande av skada, ärekränkning, hemfridsbrott
- § Mord preskriberas aldrig.

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Brottsoffret

- Brottsoffrets ställning i Finland är **internationellt sätt relativt tryggad**.
- Ändå är offren fortfarande synnerligen **okunniga om sina rättigheter**.
- Nödvändigtvis kan de heller **inte ställa nödvändiga frågor** för att få kunskap.
- Lagböckerna är svåra, och paragrafdjungel är svår att förstå för den som inte är van vid terminologin.
- **Ett offer i kris** har heller inte möjlighet att ta till sig kunskap som står till buds.
- Ändå bör hen ordna praktiska arrangemang i rätt tid och finna svar på frågor som har med rättsprocessen att göra.

5.10.2018

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Brott indelas i två grupper

§ Målsägandebrott:

Polisen kan undersöka och åklagaren kräva straff , om offret själv kräver straff för gärningspersonen – Exempelvis lindrig misshandel som riktar sig mot en vuxen person.

§ Brott under allmänt åtal:

Polisen undersöker alltid dessa brott efter att fått kännedom om dem. Åklagaren har rätt att kräva straff åt gärningspersonen i rätten – även mot offrets vilja. Exempelvis misshandel och våldtäkt

Skadeersättningar

- § Man har rätt att kräva skadeersättningar för offret förorsakade skador.
- § Polisen hör dina krav redan i samband med förhör.
- § De frågar om offret vill att åklagaren skall framföra dessa i rättegången.
- § Kan hända att offret ombeds fylla i en särskild blankett rörande skadeståndsansättningar.
- § Förståeligt att man kanske inte kan känna till kostnader och skador.
- § Blanketten är riktgivande.
- § Alternativt kan man anmäla att man har skadeståndsanspråk, men man anmäler dem senare i rättegången. (Självt eller rättegångsbiträdet).

5.10.2018

RIIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Skadeersättning

§ Materiella skador:

§ Är med kvitton eller på annat sätt påvisbara tydliga av brottet förorsakade omkostnader.

§ Exempelvis. Läkarkostnader eller kostnader av värkmediciner.

§ Immateriella skador:

§ Fysisk smärta och värk samt psyksikt lidande. Dessa är det svårare att mäta i pengar.

§ Åklagaren kan framlägga dina tydliga skadeståndsanspråk vad gäller materiella skador som baserar sig på kvitton och tydliga dokument.

§ Om man kräver skadeersättningar för sveda och verk framlägger åklagaren i allmänhet inte skadeersättningskrav. Offret eller medhjälpare.

Besöksförbud

- § Ansöka om besöksförbud för att skydda liv, hälsa och frihet eller frid kan man förbjuda en person från att kontakata personen.
- § Kostar idag 250 € av den sökande om ansökan ej går igenom.
- § 1, Hurdant hotet är man blivit utsatt för?
- § 2, Vem som hotar eller stör ?
- § 3, Din uppfattning om kontinuitetn eller risk om brott i framtiden?
- § 4, Finns det vittnen och bevis
- § Besöksförbud antecknas i ett skiltt personregister hos polisen.
- § Om man bryter mot detta, kan det innebära böter eller högst 1 års fängelse.
- § Allmänt åtal, varvid åklagaren har rätt att föra ärendet till rätten.

5.10.2018

VAD ÄR SEXUALBROTT?

§ Finlands lagstiftning definierar vad är sexualbrott och vilka brott som kränker på vår självbestämmanderätt

§ **Våldtäkt (grov)**

§ Försök till våldtäkt

§ Tvingande till sexuell handling

§ **Sexuellt utnyttjande**

§ **Sexuellt antastande**

§ Utnyttjande av person som är föremål för sexhandel

§ Köp av sexuella tjänster av ung person

§ Koppleri (grovt)

Våldtäkt

§ Den som genom våld eller med hot om våld tvingar någon till samlag ska för våldtäkt dömas till fängelse i minst ett och högst sex år.

§ För våldtäkt ska också den dömas som genom att utnyttja att någon till följd av:

Medvetslöshet, sjukdom, funktionsnedsättning, rädsla eller något annat hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller förmår utforma eller uttrycka sin vilja, har samlag med honom eller henne.

§ Samtyckeslagen i Sverige 1.7-2017

§ Danmark kriminalisera psykiskt våld. (nytt lagförslag)

§ #metoo – Förändrat attityder och sexualmoral

SEXUELLT UTNYTTJANDE

§ Sexuellt utnyttjande innebär även att förövaren

§ utnyttjar sin egen ställning,

till exempel är anhörig, lärare, eller fritidsledare

och har sexuellt umgänge med en person

som är under 18 år

SEXUELLT ANTASTANDE / OFREDANDE

- § Att genom ord eller handlande ofreda en person på ett sätt som kan kränka personens sexuella integritet dvs. egna gränser
- § Att skicka meddelanden eller bilder med sexuellt innehåll
- § Kan hända var som helst eller i sociala medier
- § **Som brottsrubricering** förutsätts att utövaren rör vid en annan person på ett sätt som kränker på personens sexuella självbestämmanderätt.

Varför är det svårta att prata?

§ Det kan vara svårt att veta att man har utsatts för ett brott

- § I början kanske offret är själv med frivilligt
- § Offret kan vilja förtränga hela händelsen
- § Offret kan känna sig skyldig till det som har hänt
- § Varför handlade jag inte annorlunda?

§ Offret är rädd för förövaren

VARFÖR SKA MAN SÖKA HJÄLP?

§ Att bli utsatt för sexuellt våld lämnar spår i form av många olika symptom eller svårigheter

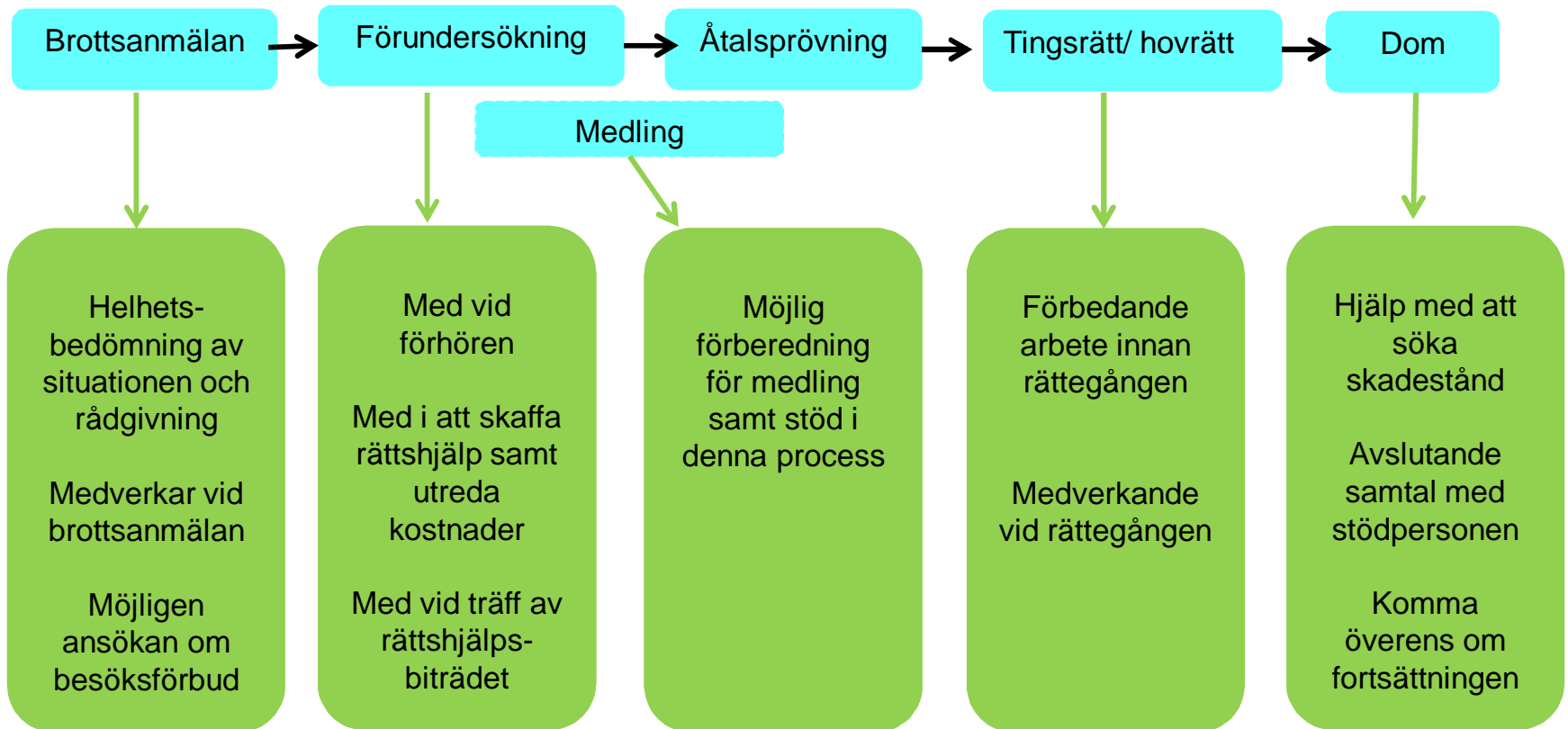
- § Psykiska symptom såsom depression eller ångest
- § Rädslor, sömnlöshet, självdestruktivitet, känslor av värdelöshet
- § Svårigheter att vara ensam
- § Rädslor eller avsky för sexualitet
- § Användning av rusmedel och riskbeteende

§ Risken för att bli utsatt på nytt ökar

- § Offrets förmåga att känna igen hotfulla situationer kan försvagas
- § Det kan vara svårt att känna igen egna gränser, ifall de har överskridits ofta

RIKU:s stöd i brottsprocessen

§ Rättsprocess video

5.10.2018

Hur går en rättsprocess till

- § Vem som helst kan falla offer för sexualbrott, oberoende kön, ålder, utseende eller social status.
- § Sexualbrott lyder **under allmänt åtal**, Hit hör nästan alla sexualbrott.
- § Enligt de brott som finns i strafflagens 20 kapitel har offret rätt till ett kostnadsfritt rättegångsbiträde.
- § Inkomster och förmögenhet kommer inte att påverka denna rättighet.
- § Under förundersökningen har offret rätt att få ett rättegångsbiträde, som **bekostas med statens medel**.
- § Rättegångsbiträdet är med under en rättegång samt vid behov även vid polisförhören.
- § Om personen är under 18 år görs även en anmälan till barnskyddet.

Brottsanmälan

- § För att brottet skall leda till en rättsprocess krävs att det görs en brottsanmälan hos polisen.
- § Brottsanmälan kan göras av offret/målsägande eller ett vittne till brottet. Anmälan kan göras individuellt, via telefon eller i vissa fall via internet.
- § Kan lämnas på vilken polisstation som helst
- Ju snabbare det görs en brottsanmälan, desto lättare har polisen att utreda brottet.
- § Man har rätt till att få översatt en skriftlig bekräftelse (muntlig översättning delvis möjligt)
- Hos Brottsofferjouren RIKU kan du be om en stödperson

Brottsanmälan

- Spara allt som kan ses som ett bevis för brottet. Exempelvis meddelanden, foton, dagboksanteckningar.
- Besöka läkare så fort som möjligt för vård och de undersökningar som behövs. Ett läkarutlåtande har en betydande del i en möjlig rättegång.
- Polisen kan beställa detta läkarutlåtande med offrets samtycke.
- Målsägande har rätt till att få översatt en skriftlig bekräftelse på brottsanmälan.
- På basis av brottsanmälan fattar polisen beslut om att inleda en förundersökning.

5.10.2018

RIIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Utredning om särskilt beskydd

- § Finns det behov av särskilt skydd, personliga omständigheter och brottets natur påverkar. (åtgärder för att undvika att målsägande utsätts för ytterligare lidande (hot, hämnd eller skrämning)).
- § - Personliga omständigheter (ålder, kön, könsidentitet/ uttryck, etnicitet, ras, religion, hälsotillstånd, handikapp, uppehållstillstånd, kommunikationssvårigheter, relation med brottsutövaren, medberoende, tidigare erfarenheter av brott)
- § - Brottsstyp (terrorism, organiserad brottslighet, människohandel, våld riktat mot kön, parrelationsvåld, sexuellt våld, utnyttjande, hatbrott).
- § Bedömning bör göras före förhör, speciellt vad gäller för hur förhören utförs.

Förundersökning

- § Offret har rätt att få prata sitt modersmål under polisanmälan, alla förhör och rättegången. Rätt till tolk om det behövs. (Språklagen)
- § Polisen skall informera offret om att denne har rätt att tala sitt modersmål
- Förundersökningen kan enbart inledas efter det att en brottanmälan har gjorts. Det är polisen som tar beslut om att påbörja en förundersökning.
- Berätta för polisen sanningsenligt allt man vet om det inträffade. Alla detaljer kan vara viktiga.
- När det gäller mål som sexualbrott kan förhören hållas av samma person och av en person som är av samma kön om målsägande så önskar.
- Offret ska underrättas om vilka stödtjänster som finns till förfogande. Polisen har skyldighet att fråga om kontaktuppgifter får förmedlas till olika stödtjänster.

5.10.2018

Förundersökning

- Polisen har tillsammans med offret utvärderat ett behov av särskilt skydd.
- Förhör spelas alltid in när offret är under 15 år. Förhör spelas även in när offret är 15–17 år och därför i behov av särskilt skydd. Förhör spelas även in när personen är över 18 år ifall offret inte kan höras personligen utan att orsakas men.
- Behov av speciella åtgärder under rättegången skall noteras i förundersökningsprotokollet och åklagaren är skyldig att meddela om dessa till domstolen
- Polisen kommer att ta upp krav på skadestånd. (Rättegångsbiträdet.)
- Man kan be att offrets kontaktuppgifter inte lämnas till den misstänkte.
- Man har rätt att be om en kostnadsfri kopia av förundersökningsprotokollet.
- Om en person kan misstänkas för ett brott på basis av förundersökningen går ärendet vidare till åtalsprövning.

5.10.2018

RIIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Rättegången

- Det kan vara bra att förbereda sig innan en rättegång och diskutera med din stödperson från brottsofferjouren RIKU hur rättegången går till samt med ditt rättegångsbiträde om de juridiska aspekterna som dina skadeståndskrav
- Målsägandets uppgift under rättegången är att sanningsenligt berätta vad som hänt.
- Man blir kallad till en rättegång ifall åklagaren väcker åtal mot den brottsmisstänkte. Man måste gå på rättegången. Endast ett läkarintyg över sjukdom är ett godtagbart skäl för att inte närvara.
- En person som är under 18 år kanske inte kallas till en rättegång.

5.10.2018

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Rättegång

- I detta fall kan ett förhör som tidigare spelats in på video visas i rättssalen.
- Rättegången hålls på den ort där brottet ägt rum.
- För att inte behöva möta personen som är åtalad för brottet kan du be om till exempel en skärmvägg.
Stödpersonen från Brottsofferjouren RIKU kan hjälpa dej med detta specialarrangemang.
- Rättegången kan delvis eller helt hållas bakom stängda dörrar när det handlar om sexualbrott. Härmed avlägsnas publiken från rättssalen.
- Målsägande med särskilt skydd kan höras utan att ses eller utan att den åtalade är närvarande.
Målsägande kan även höras genom videokonferens eller utan publik.
- Domen för brottet kan antingen ges samma dag eller vid en senare tidpunkt. Denna dom kan senare överklagas till hovrätten. Om så är fallet kommer ditt rättegångsbiträde att kunna hjälpa till med detta.

5.10.2018

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

Stödperson RIKU

§ Stödperson vid brottsofferjouren RIKU

- § Via Brottsofferjouren RIKU har du rätt att få tillgång till en kostnadsfri stödperson. Stödpersonen är en yrkesmänniska från RIKU eller en av RIKU utbildad frivilligarbetare som handleds kontinuerligt och professionellt
- § Av stödpersonen kan du få stöd, hjälp och råd vid aktuella praktiska frågor som handlar om rättsprocessen.
- § Det kan även vara bra att diskutera med någon om de känslor och tankar som brottet väcker hos dej.
- § Stödpersonen följer dig under hela brottsprocessen och kommer med dej när du gör brottsanmälan, under polisförhören samt kan stå vid din sida vid rättegången.

5.10.2018

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURN

TACK FÖR VISAT INTRESSE

Ta hand om varandra

Sari Somppi

5.10.2018